

GLASBENO- RAZVOJNE ZNAČILNOSTI OTROK IN OTROŠKA FOLKLORNA SKUPINA

ADRIANA GABERŠČIK

Kot vodje otroških folklornih skupin se marsikdaj srečamo s težavo, katere pesmi in plese učiti otroke, da bodo primerni njihovi starosti in da jih bodo kakovostno in z veseljem izvajali.

Dogaja se, da segamo po prezahtevnih plesih in pesmih, ki jih otroci ne zmorejo izvesti ne ritmično ne melodično pravilno, kaj šele sproščeno in razigrano, kot bi otrokom navadno ustrezalo. Lažje bomo sestavili program, če bomo poznali otrokov gibni in glasbeni razvoj ter temu prilagodili delo pri skupini, zato v nadaljevanju navajam nekaj spoznanj, za katere bi bilo prav, da jih pozna vsak vodja otroške folklorne skupine.

Glasbeni razvoj vključuje razvoj elementarnih glasbenih sposobnosti, kot sta ritmični in melodični posluš, ter

sposobnosti višjega reda, kot so sposobnosti estetskega oblikovanja in vrednotenja, harmonski posluš in analitično poslušanje. Za posamezno biološko starost otrok lahko opredelimo le okvirne značilnosti glasbenega razvoja, saj je ta odvisen od mnogo dejavnikov.

Raziskave, ki sta jih izvajala na primer Gordon in Pflenderjeva (po Kafol Sicherl 2001), kažejo, da se najprej razvije ritmični posluš, šele nato melodični. V raziskavi na primer petletniki niso prepoznali iste melodije, če so spremenili ritem. Osemletniki pa so jo.

Vizualna konzervacija (zapomnitev) se v razvoju otroka pojavi prej od zvočne, kar je za vse, ki se ukvarjamo s prenašanjem znanj na otroke zelo pomemben podatek. Zvočno urejanje je abstraktna komponenta, zato jo otrok doseže pozneje kot vizualno oz. urejanje stvari v fizičnem svetu.

Vse raziskave, ki so bile na to temo opravljene v preteklih letih, dokazujejo, da se glasbene sposobnosti najintenzivneje razvijajo med sedmim in desetim letom. Seveda so individualna odstopanja, saj je glasbeni razvoj pogojen z genskimi zasnovami in vplivi zvočnega okolja, a pomembno je vedeti, da smo vsi, ki se srečujemo z otroki teh starosti, dolžni razvijati te sposobnosti, kajti zamujeno je v poznejših letih izredno težko nadoknaditi.

Otrok ima ob rojstvu določen potencial glasbenih sposobnosti, ki se lahko pod vplivom spodbudnega zvočnega okolja razvijajo, v nasprotnem primeru zamirajo. Genska zasnova torej določi raven razvoja glasbene razvitosti, ki jo otrok ob spodbudnem zvočnem okolju lahko doseže. Okolja, kot so dom, vrtec, šola, interesne dejavnosti – glas-

Otroška folklorna skupina iz Jurovskega Dola pri izvedbi pevskega dela odrske postavitve *Te je lüšno blo*.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Ormož, 13. 5. 2009.)

beni šola, plesne dejavnosti, folklorne skupine ... – v primerih, da gre za kakovostno delo, zelo vplivajo na otrokov razvoj.

Kljub spodbudnemu okolju in procesom učenja otrok ne more preseči genske zasnove glasbenih sposobnosti. Vendar lahko otrok glasbeno napreduje in izkoristi svoj potencial. Nasprotno pa otrok z dobrim glasbenim potencialom ne napreduje, če živi v nespodbudnem zvočnem okolju. Vsak otrok ima kljub različnim ravnem glasbenih potencialov možnost glasbenega napredovanja.

Glasbeni razvoj poteka zelo intenzivno do devetega leta, nato se stabilizira. Porast sposobnosti je najhitrejši in najintenzivnejši okrog šestega leta. To je čas, ki je nenadomestljiv. Zato je v tem obdobju nadvse pomembno, da otrok dobiva veliko ustreznih in različnih zvočnih spodbud.

Okvirno bi razvoj glasbenih sposobnosti razporedili takole:

Starost v letih	Stanje v razvoju
0–1	<ul style="list-style-type: none"> - od rojstva do 3. meseca: odzivi na zvok, razlikovanje človeških glasov, prepoznavanje materinega glasu, čebljanje; - 4.–6. mesec: spontano gibno odzivanje v obliki ritmičnega zibanja; - 6.–7. mesec: "vokalna igra" (glas kot igrača);
1–2	<ul style="list-style-type: none"> - spontano ustvarjanje glasbe; - spontano petje (kratki in preprosti intervalni vzorci, ki se sekvenčno pojavljajo); - izražanje navdušenja nad glasbo; - gibno odzivanje na zvočne dražljaje (nihanje različnih delov telesa v različnih smereh), poskakovanje; - gibi so še nekoordinirani, postopno pa se usklajujejo v tempu in ritmu vsaj nekaj taktov;
2–3	<ul style="list-style-type: none"> - izvajanje spontanih pesmi s ponavljanjem zlogov; - začetek reproduciranja fraz pesmi, ki jih otrok sliši; - povezovanje spontanih pesmi s slišanimi; - narašča pozornost poslušanja in upada spontana gibna odzivnost; - gibi postajajo usklajeni s petjem spontanih pesmi, a še ne sledijo slišani glasbi;
3–4	<ul style="list-style-type: none"> - usvojitev okvirne melodije, v ritmičnih in melodičnih nadrobnostih pa še ni pravilnosti; - večina otrok se gibno odzove na spremembe tempa;
4–5	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje med tonskimi legami in odmevanje preprostih ritmičnih vzorcev s ploskanjem; - odkrivanje nadrobnosti in ponavljanje (znane pesmi, pravljice); <p>(do petega leta ni opaznejšega napredka v koordinaciji giba z glasbo);</p>

5–6	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje pojmov enako in različno v lažjem tonalnem ali ritmičnem vzorcu; - pravilno ploskanje ritma ob petju (ploskanje samo ob glasbi je manj uspešno);
6–7	<ul style="list-style-type: none"> - napredek petja v intonaciji; - besedilo je v pomoč pri petju zahtevnejših ritmov; - prepoznavanje sprememb v melodiji; - narašča koordinacija in skladnost gibnega odzivanja (posamezni deli telesa); - ponavljajoče gibno izražanje, dobro sledijo dvodobnemu taktu; - otroci so naklonjeni motorično spodbudni glasbi (poudarjen tempo in ritem); <p>(v tem obdobju tridobnemu ritmu razen izjemoma še ne sledijo);</p>
7–8	<ul style="list-style-type: none"> - presojanje konsonance oz. disonance; - prepoznavanje melodije ob spremembi tempa in ritma;
8–9	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje glasbene celote; - zaznava posameznih glasbenih dejavnikov (analitično spremljanje); - napredek v izvajanju ritmičnih nalog; - postopno zaznavanje večglasij;
9–10	<ul style="list-style-type: none"> - napredek v percepciji ritma; - napredek v razvoju glasbenega spomina; - usvojitev dvodelnih melodij; - usvojitev tridobnega takta; - občutek za kadence (akorde);
10–11	<ul style="list-style-type: none"> - razvija se občutek za harmonijo (harmonski posluš) in presojo estetskih prvin glasbe;
12–17	<ul style="list-style-type: none"> - napredek v presojanju ter kognitivnem in emocionalnem odzivanju na glasbo.

Člani Otroške folklorne skupine Kresničice iz Brežic so na regijskem in potem na državnem srečanju pesem Lepo mi poje črni kos peli v prijetnem dvoglasju. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Brežice, 6. 5. 2009.)

Glasbeni razvoj otroka moramo upoštevati tudi pri delu z otroško folklorno skupino. Seveda je delitev le okvirna. Odstopanje navzgor ali navzdol je pogojeno z razvitostjo glasbenih sposobnosti in znanjem otrok pri skupini oziroma nadarjenih posameznikov.

Starost v letih	Preimerne dejavnosti
4-5	<ul style="list-style-type: none"> - ritmične igre; - otroške izštevance, nagajivke; - enoglasno petje preprostih pesmi s ponavljanjem, pri čemer se je treba izogibati pesmim z večjim tonskim obsegom (največ pet tonov obsega); - ploskanje in spremljanje s preprostimi ritmičnimi glasbili ob petju; - ritmična hoja; - skoki; - rajalne igre;
6-9	<ul style="list-style-type: none"> - enoglasno petje preprostih pesmi (razpon naj še vedno ne bo večji od šestih tonov), razen če so v skupino vključeni tudi sposobnejši posamezniki, ki zmorejo peti zahtevnejše pesmi z večjim obsegom in daljšim besedilom; - uvajanje ritmičnega spremljanja melodij brez petja; - gibanje (koraki, skoki, tek, rajalne igre, preprosti plesi, lažje oziroma poenostavljene različice plesov) v dvodobnem taktu;

10-12	<ul style="list-style-type: none"> - zahtevnejše pesmi (ritmično in melodično); - razpon tonov do oktave (ali več); - dvoglasno petje (tudi triglasno); - gibanje v dvodobnem in trodobnem taktu (rajalne igre, plesi); - razvijanje in poudarjanje estetskih komponent pesmi in plesa.
-------	--

Delo pri otroški folklorni skupini bomo torej prilagodili sposobnostim otrok in njihovem individualnemu razvoju. Vključevali bomo plesne igre in plese ter pesmi, ki jih bodo otroci zmogli in ob katerih se bodo sprostili in uživali. Nesmiselno bi bilo učiti plese in pesmi, ki jih otroci še ne zmorejo in jih težko usvojijo, saj to pomeni le veliko dela in malo veselja. Plese bomo izbirali glede na zahtevnost korakov in ritma, pesmi pa glede na tonski obseg in dolžino. Otroci naj se jih dobro in natančno naučijo in jih predstavijo sproščeno, doživeto in igraje. Ob tem bodo uživali tako vodje kot otroci in ne nazadnje obiskovalci prireditev.

LITERATURA:

Kafol Sicherl, Barbara
2001 *Celostna glasbena vzgoja*. Ljubljana: Debora.

Starost otrok je eden pomembnejših dejavnikov, ki bi moral vplivati na izbor pesmi (predvsem zaradi obsega melodij, manj zaradi vsebine) in izbor načina petja (eno-, dvo- ali večglasje). Otroška folklorna skupina iz Ruš pri izvedbi odrske postavitve Pika poka. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Ormož, 13. 5. 2009.)